Είναι σωστό το «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς»; (Αρχ. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 19 Ιανουαρίου, 2016

Φίλος Ιερεύς, συναντήσας μοι προ ολίγων ημερών, με ηρώτησε: «Δεν νομίζεις, αδελφέ, ότι το εν ταις ιεραίς Ακολουθίαις ημών λεγόμενον «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς», δεν είνε ορθόν και πρέπει να αποβληθή ή, μάλλον ειπείν, να αντικατασταθή ολοκληρωτικώς διά του «Υπεραγία Θεοτόκε, πρέσβευε υπέρ ημών»; Το δεύτερον τούτο είνε νοητόν, εφ' όσον η Αγία ημών Εκκλησία δέχεται την επίκλησιν της πρεσβείας των Αγίων, αλλά το πρώτον; Τις δύναται να σώση πλην του Κυρίου; Αυτός μόνος δεν είνε, όστις «σώσει τον λαόν αυτού από των αμαρτιών αυτών»; (Ματθ. α', 21). Δεν είνε αλήθεια αναντίρρητος, ότι «ουκ έστιν εν άλλω ουδενί η σωτηρία• ουδέ γαρ όνομά εστιν έτερον υπό τον ουρανόν, το δεδομένον εν ανθρώποις εν ω δει σωθήναι ημάς»; (Πράξ. δ' 12). Πώς λοιπόν καλούμεν την Θεοτόκον ίνα σώση ημάς, ενώ η σωτηρία είνε αποκλειστική ιδιοκτησία και αποκλειστικόν δικαίωμα του ενανθρωπήσαντος Λόγου;»

Επειδή την γνώμην αυτήν θα έχωσιν ασφαλώς και άλλοι, ενόμισα σκόπιμον, όπως, τα όσα είπον εις τον ευλαβή εκείνον Ιερέα, επαναλάβω από των στηλών της αγαπητής «Ενορίας» προς διαφώτισιν των αγνοούντων και, πιθανώς, σκανδαλιζομένων αδελφών. Λοιπόν:

Το ρήμα **σώζω**, γενικώς μεν ειπείν, σημαίνει διατηρώ, διασώζω, διαφυλάσσω, απαλλάσσω, «γλυτώνω» τινά εκ τίνος κακού, κινδύνου κ.τ.λ.. Ειδικώτερον δ' εν τη **Χριστιανική Οικονομία** σημαίνει απαλλάσσω τινά από της ανηκούσης αυτώ τιμωρίας, παρέχω αυτώ άφεσιν αμαρτιών, αίρω την μεταξύ αυτού και του Ουρανού διάστασιν και αποκαθίστημι αυτόν εις το αρχαίον αξίωμα, ήτοι αναδεικνύω αυτόν πάλιν υιόν Θεού και πολίτην της θείας Αυτού Βασιλείας.

Τούτα δε πάντα παρέχει ημίν όντως μόνον ο Κύριος Ιησούς. Ουδείς έτερος πλην Αυτού δύναται να παράσχη ημίν άφεσιν και αποκαταλλαγήν και υιοθεσίαν και Βασιλείας κλήρον. Αυτά απέρρευσαν εκ της σταυρικής θυσίας του Γολγοθά, χορηγούνται δ' ενί εκάστω εξ ημών υπό του Κυρίου μέσω των υπ' Αυτού συσταθέντων θείων της Εκκλησίας Μυστηρίων. Συνεπώς **μόνος ο Κύριος σώζει**, μόνος Αυτός είνε η πηγή της σωτηρίας ημών, μόνος Αυτός εγένετο εις ημάς «*αίτιος σωτηρίας αιωνίου*» (Εβρ. ε' 9).

Αλλά πάσαι αι λέξεις, πλήν της κυρίας αυτών σημασίας, έχουσιν, ή δύνανται να

έχωσι, και άλλας, **δευτερευούσας και καταχρηστικάς**. Του κανόνος δε τούτου δεν αποτελεί εξαίρεσιν το ρήμα σώζω. Έχει και αυτό, προς τη κυρία αυτού σημασία, και ετέραν, δευτερεύουσαν και καταχρηστικήν. Και εν μεν τη **πρώτη περιπτώσει**, σημαίνει ότι ο σώζων παρέχει αυτός την σωτηρίαν, ότι ενεργεί ipso jure, δηλ. ιδία εξουσία και δυνάμει και ιδίω δικαιώματι.

Εν τη σημασία δε ταύτη, μόνον **υπό ή περί του Κυρίου** δύναται να λέγηται το ρήμα. Εν τη **δευτέρα όμως περιπτώσει**, σημαίνει ουχί ότι παρέχει τις eo ipso την σωτηρίαν, αλλ' απλώς ότι **οδηγεί εις αυτήν, ότι συνεργεί εις αυτήν, ότι γίνεται όργανον σωτηρίας**· ότι γίνεται όργανον σωτηρίας ουχί διά της παροχής της σωτηρίας, αλλά διά της υποδείξεως του παρέχοντος ταύτην, Όστις δεν είνε άλλος ειμή ο Σταυρωθείς και Αναστάς Ιησούς.**Αιτία και πηγή της σωτηρίας είνε μόνον ο Κύριος Ιησούς**· **όργανον όμως και συνεργός δύναται να αναδειχθή πας πιστός**. Όταν λοιπόν το σώζω λέγηται υπό ή περί ανθρώπου τινός, και κείται εν χρόνος της Ενεργητικής Φωνής, δεν θα εννοώμεν ότι ο άνθρωπος ούτος παρέχει αφ' εαυτού την σωτηρίαν, ότι είνε πραγματικός σωτήρ και λυτρωτής και καταργεί ή υποκαθίστησι τον μοναδικόν Σωτήρα και Λυτρωτήν Ιησούν, αλλ' ότι απλώς **συνεργεί εις την ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ σωτηρίαν** του α΄ ή β΄ αμαρτωλού, ήτοι ότι γίνεται αφορμή όπως ο αμαρτωλός πορευθή εις τον όντως Σωτήρα και λάβη παρ' Αυτού την σωτηρίαν.

Οι **τρόποι** δε δι' ών δύναται άνθρωπός τις να συνεργήση εις σωτηρίαν ετέρου, είνε πολλοί: Η θερμή υπέρ αυτού προσευχή, η χριστιανική διδασκαλία, η προσφορά θρησκευτικού τινος βιβλίου και ιδία της Αγίας Γραφής, απλή ακόμη προτροπή προς ακρόασιν ενός κηρύγματος, η παροχή βοηθείας ηθικής ή υλικής, εν γένει η επίδειξις βαθέως χριστιανικής συμπεριφοράς, πάντα ταύτα και έτερα ακόμη, δύνανται να αποτελέσωσι (και πολλάκις απετέλεσαν) τρόπους και μέσα, δι' ων ο αμαρτωλός οδηγείται εις την εκζήτησιν της εν Χριστώ σωτηρίας.

Μη δε είπη τις, ότι κακώς διαστέλλομεν τας εννοίας του ρήματος σώζω και αυθαιρέτως υποστηρίζομεν ότι τούτο δεν σημαίνει μόνον παρέχω απ' εμαυτού την σωτηρίαν, αλλά και οδηγώ απλώς εις την υπ' άλλου διδομένην σωτηρίαν. Αυτή η Αγία Γραφή χρησιμοποιεί ούτω (δηλ. και εν τη δευτέρα εννοία) το ρήμα. Και ιδού **αι αποδείξεις**:

α') Όταν ο θείος Παύλος λέγη περί των Ιουδαίων εις την προς Ρωμαίους Επιστολήν αυτού· «*ει πως παραζηλώσω μου την σάρκα και σώσω τινάς εξ αυτών*» (Ρωμ. ια' 14), τι εννοεί; Ότι θα παρείχεν αυτοίς σωτηρίαν αφ' εαυτού, ότι ήτο όντως σωτήρ και λυτρωτής, ή ότι ηγωνίζετο ίνα απλώς παρακινήση τους ομοεθνείς και οδηγήση τούτους εις τον καθημαγμένον Σταυρόν του Γολγοθα, οπόθεν και μόνον απορρέει η σωτηρία;

β') Όταν πάλιν λέγη· «*τοις πάσι γέγονα τα πάντα, ίνα πάντως τινάς σώσω*» (Α' Κορ. θ’ 22), τι εννοεί; Ότι θα έσωζεν αυτούς ιδία δυνάμει και ιδίω προνομίω ή ότι απλώς θα ωδήγει αυτούς εις κατάκτησιν της εν Χριστώ σωτηρίας; Ως αιτίαν της σωτηρίας εκλαμβάνει εαυτόν ή ως απλούν όργανον και συντελεστήν;

γ') Όταν πάλιν παραγγέλλη τω Τιμοθέω· «*έπεχε σεαυτώ και τη διδασκαλία επίμενε αυτοίς· τούτο γαρ ποιών και σεαυτόν σώσεις και τους ακούοντάς σου*» (Α' Τιμ. δ’ 16), εκλαμβάνει τον Τιμόθεον ως πραγματικόν σωτήρα εαυτού και των ακροατών αυτού, ή υποδεικνύει τον τρόπον, δι’ ου ο Τιμόθεος θα συντελέση απλώς εις την κατάκτησιν της υπό Χριστού προσφερομένης σωτηρίας;

δ') Όταν ακόμη νουθετή τον έχοντα άπιστον γυναίκα σύζυγον και την έχουσαν άπιστον άνδρα σύζυγον, όπως μη αποπέμπωσι το άπιστον μέλος (εάν τούτο «*συνευδοκή οικείν μετ’ αυτών*») και ερωτά· «*τι γαρ οίδας, γύναι, ει τον άνδρα σώσεις; ή τι οίδας, άνερ, ει την γυναίκα σώσεις;*» (Α‘ Κορ. ζ', 12-16), εκλαμβάνει αυτούς ως εν αληθεία σωτήρας, ή ως απλούς συνεργούς εις την εν Χριστώ μοναδικήν σωτηρίαν, ως απλά όργανα δυνάμενα να οδηγήσωσιν εις αυτήν;

ε) Και ο **Αδελφόθεος Ιάκωβος**, λέγων, ότι «*ο επιστρέψας αμαρτωλόν εκ πλάνης οδού αυτού, σώσει ψυχήν εκ θανάτου*» (Ιακ. ε' 20), εννοεί σωτηρίαν εξ ανθρώπου προερχομένην και υπ’ ανθρώπου παρεχομένην, ή εννοεί ότι ο άνθρωπος απλώς θα συντελέση, ώστε ο αμαρτωλός να κερδήση την εν Χριστώ σωτηρίαν και, κατά συνέπειαν, να αποφύγη τον αναμένοντα αυτόν αιώνιον θάνατον;

ς') Και ο **θείος Ιούδας**, παραγγέλλων τοις πιστοίς· «*ους μεν ελεείτε διακρινόμενοι, ους δε εν φόβω σώζετε εκ του πυρός αρπάζοντες*» (Ιούδα 22-23), ως αιτίαν και πηγήν σωτηρίας εκλαμβάνει τους πιστούς, ή απλώς ως όργανα και συνεργούς εις την εν Χριστώ, και μόνον εν Χριστώ, σωτηρίαν των αμαρτωλών;...

Συμπέρασμα: Ουδόλως είνε απορριπτέον το «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς», διότι άδοντες και ψάλλοντες χείλεσί τε και καρδία τούτο, δεν ζητούμεν παρά της Αχράντου Δεσποίνης ίνα σώση ημάς ιδία δυνάμει και εξουσία και φυσικώ δικαιώματι, ως κακώς υπολαμβάνουσί τινες, αλλ’ ίνα, χρωμένη τη απείρω Αυτής μητρική παρρησία προς τον Θεόν Λόγον, εις Ον σάρκα εκ της ιδίας Αυτής σαρκός εδάνεισε, συντελέση διά των θερμών πρεσβειών Αυτής, όπως κερδήσωμεν τελικώς την εν ΧΡΙΣΤΩ σωτηρίαν και απαλλαγώμεν εκ του αθανάτου θανάτου.

Συνεπώς το «Υπεραγία Θεοτόκε, πρέσβευε υπέρ ημών» και το «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς» **κατ’ ουσίαν ουδόλως διαφέρουσι**. Διότι, εν μεν τω πρώτω αι πρεσβείαι της Θεοτόκου, ας επικαλούμεθα, δεν αναφέρονται εις άλλο τι ειμή εις την ευόδωσιν της εν Χριστώ σωτηρίας ημών εν δε τω δευτέρω, το «σώσον ημάς», όπερ

λέγομεν, δεν αναφέρεται εις άλλο τι ειμή εις τας θερμάς πρεσβείας Αυτής, δι’ ών δύναται Αυτή να συντελέση εις την ευόδωσιν της εν Χριστώ πάλιν σωτηρίας ημών.

«ΕΝΟΡΙΑ», φύλλον 253, 1.5.1958.

(Από το βιβλίο "Αρθρα Μελέται Επιστολαί" του π. Επιφανίου Θεοδωροπούλου)

Ευχαριστούμε τον Ευάγγελο Π. για την πρότασή του.